



Zveza Svobodnih Sindikatov Slovenije

ZAKON O MALEM DELU

Zakon o malem delu (v nadaljevanju: ZMD) med drugim definira kot upravičence do opravljanja tega instituta študente oziroma študentke, dijake oziroma diakinje, upokojenca oziroma upokojenke, brezposelne ter druge neaktivne osebe. V ZSSS je največ pomislekov, da lahko malo delo opravljajo tudi brezposelne in neaktivne osebe.

Prav tako je bilo na mednarodni konferenci o učinkih malega, ki jo je organizirala Zveza svobodnih sindikatov Slovenije dne 2. 9. 2010 s strani tako tujih kot domačih strokovnjakov (dr. **Mencinger**, Dr. **Weinkopf** iz Univerze Essen Duisburg, **Johaness Jakob** iz nemške sindikalne centrale DGB) jasno povedano, da je institut malega dela bolj kot odskočna deska k novi zaposlitvi ovira na poti do redne zaposlitve¹, kar seveda predstavlja poseben problem tako za brezposelne in neaktivne osebe, kot tudi za mlade – prve iskalce zaposlitve, katerih cilj mora primarno biti naravnani v pridobitev zaposlitve v obliki rednega delovnega razmerja.

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije je tako predlagala umik brezposelnih oseb iz kroga upravičencev za opravljanje malega dela, saj bi se samo na ta način preprečilo zmanjševanje števila delovnih mest v okviru rednih zaposlitev, delitev delovnih mest in povečevanje prekmernih oblik opravljanja dela. Z izločitvijo brezposelnih oseb iz ZMD bi se tudi omogočilo povečevanje zaposlovanja v okviru fleksibilnejšega delovnega časa, zlasti zaposlovanja s krajšim delovnim časom.

Ker Vlada RS in Državni zbor RS temu nista sledila, bo, upoštevajoč dejstvo, da malo delo pomeni opravljanje »vsakršnega dela« in da je za delodajalce bistveno cenejše (ni povračil stroškov prevoza na delo, malice, regresa za letni dopust, bolniških nadomestil,...) zaposlovanje s krajšim delovnim časom od polnega ter uvedba instrumentov kot je npr. »job sharing« (delitev delovnega mesta) v celoti izgubila svoj smisel in namen ter postopoma tudi izginilo.

V nadaljevanju so predstavljeni argumenti za izločitev brezposelnih oseb iz ZMD.

ARGUMENT ŠT. 1: ŠIRITEV POLJA ZAPOSLENIH REVNIH

Nesporno bo eden izmed negativnih učinkov instituta malega dela širjenje segmenta zaposlenih revnih. Šolski primer neposrednega vpliva malega dela na povečanje segmenta zaposlenih revnih je evalvacija učinkov malega dela na nemškem trgu dela.

Po študijah OECD (1996, 1997) je bila dohodkovna enakost v Nemčiji nekje do sredine 90 let prejšnjega stoletja. Edine države, ki so se lahko merile z Nemčijo po stopnji dohodkovne enakosti, so bile Skandinavske države. Vendar pa se je ta slika v zadnjih letih v Nemčiji zelo spremenila – tudi in predvsem na račun izrazitega porasta števila malih del, kjer je po nekaterih podatkih incidenca zaposlenih revnih več kot 90 o.t. (glej: Weinkopf, 2008) – in katerih število je med leti 1995 in 2005 naraslo za 150 o.t., medtem ko je število delnih zaposlitev naraslo zgolj za 16 o.t. – in medtem ko je število polnih zaposlitev padlo za okoli 13 o.t. (Kalina, Weinkopf, 2007). Malo delo seveda opravljajo v večini primerov brezposelni in prvi iskalci zaposlitve.

¹ Več o tem na naslednjih povezavah: http://www.dnevnik.si/novice/aktualne_zgodbe/1042384968 ter <http://www.vecer.com/clanekslo2010090305572457>

Prekerne oblike zaposlitev v Nemčiji

OBLIKA ZAPOSLOTITVE	GLAVNO ODPSTOPANJE OD STANDARDNIH ZAPOSLOTITEV (FULL-TIME)	INCIDENCA ZAPOSLENIH REVNIH (URNA POSTAVKA), 2006 (%)
REDNA DELNA ZAPOSLOTITEV (VEČ KOT 400 € / MESEC, ZAVAROVAN)	Nižje število ur dela in zaslužek	23,4
MINI DELO (MANJ KOT 400 € / MESEC, NEZAVAROVAN)	Nizki zaslužki in število ur in izključenost iz sistema socialnih prispevkov	91,7
AGENCIJE ZA POSREDOVANJE DELA	Tristranski sporazum, tipična nizka zaposlitvena varnost	71 (2003)
DELO ZA DOLOČEN ČAS	Začasna zaposlitev, ni varnosti ob odpuščanju	51,9

Vir: Weinkopf, 2007 po: German Socio-Economic Panel Study

Incidenca zaposlenih revnih je obratno sorazmerna z velikostjo podjetja (v podjetjih, ki imajo zaposlenih do 19 oseb, je bil delež zaposlenih v letu 2005 42,8 o.t., medtem ko je v podjetjih nad 2000 zaposlenih ta številka 6,4 o.t.), prav tako pa se s premikom trga dela v storitveni sektor (kar se v Sloveniji dogaja) hkrati povečuje incidenca malega dela ter segment zaposlenih revnih, vzporedno temu pa se niža pokritost delavcev s kolektivnimi pogodbami. Skratka – mali delavci ne samo, da so praviloma zaposleni revni, temveč so v nekaterih primerih tudi brez pravnega varstva oziroma je to neznanost.

Kaj torej ta trend pomeni za brezposelne osebe? Po eni strani je res, da bo malo delo omogočilo brezposelnim osebam (omejen) dodatni zaslužek v višini 200 evrov neto, ki ne bo vplival na prejemanje ostalih denarnih prejemkov iz naslova brezposelnosti. Po določbah Zakona o urejanju trga dela bo ob tem najnižji znesek denarnega nadomestila zvišan na 350 EUR bruto (260 EUR neto), kar pomeni, da bodo upravičenci do denarnega nadomestila, ki bodo opravljali malo delo do predlagane omejitve, imeli 460 evrov mesečnega zaslužka.

V zvezi s predlogom, da lahko malo delo opravljajo tudi brezposelne osebe, ne moremo mimo dejstva, da imamo v Sloveniji trend povečevanja deleža dolgotrajno brezposelnih v skupnem številu registrirano brezposelnih². Tako lahko pridemo do zaključka, da je institut malega dela, v teoriji, lahko sicer res prostovoljna odločitev posameznika, vendar pa je veliko bolj realno, da bo institut malega dela prevzel vlogo neprostovoljne zaposlitve³, ki ne bo imela prav nobene povezave s kakovostjo dela, temveč izključno z nujnim preživetjem. Kar pa lahko v očeh delodajalcev seveda pomeni popolnoma nov bazen poceni rezervne delovne armade, ki bo zaradi nižjih stroškov dela⁴ posledično nižala standarde pravic na trgu dela. **Večja ponudba poceni delovne sile pa seveda pomeni tudi večji pritisk na ceno dela v Sloveniji v smeri njenega zniževanja in posledično temu širjenje kroga zaposlenih revnih tudi na segmentu redno zaposlenih.**

ARGUMENT ŠT. 2: MINI DELA – »DEAD-END« DELA

Raziskava Inštituta za ekonomska in socialna raziskovanja (Wirtschafts- und Sozialwissenschaftliches Institut, [WSI](#)) v okviru Fundacije Hansa Böcklerja (HBS) (Brandt 2006) je ugotovila, da so »mini dela« pogosto »dead – end« dela za osebe, ki so bile predhodno brezposelne in da ne predstavljajo ustrezen način prehoda v polno zaposlenost (EUROFOUND, 2010). Do istega zaključka je prav tako prišla raziskava Calienda, Kúnna in Uhlendorffa (IZA, 2009), kjer je zapisano, da marginalna delna zaposlitev, kamor sodi tudi malo delo, v povprečju povečuje začetno brezposelnost ter da marginalna delna zaposlitev nikakor ni odskočna deska za brezposelne osebe na poti v redno zaposlitev (Ibid.). In še en podatek: glede na eno izmed zadnjih študij v Nemčiji se je

² Delež dolgotrajno brezposelnih med brezposelnimi se je med januarjem 2010 in 2011 povečal iz 37,0 na 42,2 o.t. (ZRSZ).

³ Po zadnjih podatkih EUROSTAT-a je nekaj manj kot 35% oseb v delnih zaposlitvah neprostovoljno tako zaposlenih, ker preprosto niso imeli druge izbire.

⁴ Institut malega dela kot ga predlaga ZMD ne predvideva »drugih stroškov dela, ki bremenijo delovno razmerje kot npr. odpravnine, prevoz na delo, letni dopust«.

441.000 t.i. »malih delavcev« uspelo premakniti v redno zaposlitev. Hkrati pa se je 437 000 redno zaposlenih premaknilo v mini dela.

ARGUMENT ŠT. 3: MALO DELO POVEČUJE NEENAKOST NA TRGU DELA

Dr. Claudia Weinkopf iz Univerze Essen Duisburg je v svoji predstavitvi na mednarodni konferenci ZSSS o učinkih malega dela v Nemčiji posebej izpostavila ženske. In to upravičeno. Podatki, s katerimi razpolagata DGB in dr. Weinkopfova, so namreč naslednji:

- ženske so z deležem od 65 % do 93 % že danes nesorazmerno zastopane pri vseh oblikah pogosto neprostoVOLjne marginalne zaposlitve;
- absolutno število odvisnih zaposlenih žensk neprestano narašča. Skoraj polovica je zaposlenih predvsem s skrajšanim delovnim časom – z obveznim socialnim zavarovanjem ali v malem delu. Novi trend se imenuje »neprostoVOLjni skrajšani delovni čas«;
- četrtina zaposlenih s skrajšanim delovnim časom z manj kot 21 urami na teden (približno milijon) je leta 2008 navedla, da dela s skrajšanim delovnim časom samo zato, ker jim delo za polni delovni čas ni bilo ponujeno. V novih zveznih deželah ne preseneča, da so te številke s 64 odstotkov vprašanih občutno višje, predvsem med ženskami;
- okoli 2/3 mini delavcev so delavke;
- več kot ¼ vseh zaposlenih žensk je mini delavk.

Na podlagi danih podatkov je torej zlahka dosegljivo dejstvo, da pomeni malo delo za ženske ne samo pot v segment zaposlenih revnih, temveč tudi pot v utrjevanje spolne segregacije tako na trgu dela kot izven dela.

ARGUMENT ŠT. 3: MALO DELO IZRINJA VELIKO DELO

Po mnenju **dr. Jože Mencingerja** z Ekonomskega inštituta Pravne fakultete Univerze v Ljubljani bo **malo delo bo izrinilo veliko delo**, torej redno zaposlitev. Tovrstno zaskrbljenost so potrdili podatki, ki jih je predstavil **Johannes Jakob** z nemške sindikalne centrale DGB, saj je v istem času, ko je med leti 1999 in 2008 v Nemčiji naraščalo malo delo, izginito 1,4 milijona rednih zaposlitev (Jakob, 2010).

ARGUMENT ŠT. 4: POT IZ KRIZE JE POT STABILNIH ZAPOSILITEV

Evropski sindikalni inštitut je pred kratkim objavil raziskavo z naslovom »Not for bad weather: Flexicurity challenged by the crisis« (Ni za slabo vreme: koncept varne prožnosti v času krize« - ETUI, 2010).⁵ V njem avtor teksta poudarja, da je Ekonomska in socialna kriza močnejša v državah z visoko fleksibilnostjo in šibkejša v državah s sistemom široke socialne varnosti. To pomeni, da potrebuje koncept varne prožnosti globoko revizijo in da se ne sme več uporabljati v obstoječi obliki. Boljša alternativa je lahko »normalizacija« zaposlitvenih razmerij. Malo delo, ki je tipična oblika prekerne delo, gre torej prav v nasprotni smeri od teh ugotovitev. In ne samo teh ugotovitev.

ILO: AGENDA O DOSTOJNEM DELU MEDNARODNE ORGANIZACIJE DELA

Mednarodna organizacija dela (ILO), katere članica je tudi Slovenija, že kar nekaj časa močno promovira koncept oziroma agendo dostojnega dela (»decent work agenda«, v nadaljevanju DWA).

Koncept DWA je sestavljen iz štirih stebrov – osnovne pravice na delovnem mestu in mednarodni standardi dela; zaposlitvene in dohodkovne priložnosti; socialna zaščita in socialna varnost; socialni dialog in tripartizem.

In kako sodi institut malega dela v koncept DWA? Kratek odgovor je – ne sodi. Zakaj?

Ko je govora o **osnovnih pravicah na delovnem mestu in mednarodnih standardih dela**, malo delo ne priznava odpravnine, prevoza na delo, letnega dopusta, regresa...

Ko je govora o **zaposlitveni in dohodkovni priložnosti**, je izhod iz malega dela v redno zaposlitev po nekaterih podatkih le 10 % (WSI), prav tako pa je malo delo žarišče segmenta »zaposlenih revnih« (po podatkih Weinkopfove je incidenca »zaposlenih revnih« med osebami, ki opravljajo »mini dela« 91,7 o.t.).

⁵ Dosegljivo na: <http://www.etui.org/index.php/en/Publications>

Ko je govora o **socialni zaščiti in socialni varnosti**, je malo delo ponovno izrazito nevhvaležna oblika dela, saj je očitno, da je večji poudarek na stroškovni konkurenčnosti dela kot pa na zagotavljanju enakovredne socialne varnosti iz naslova socialnih prispevkov. To navsezadnje priznava sam predlagatelj zakona o malem delu, ko pravi, da je *»prednost malega dela, v primerjavi z delovnim razmerjem, še vedno v nižji obremenitvi (8,7 % manjša obremenitev s prispevki za socialna zavarovanja)«*.

Ko je govora o **socialnem dialogu in tripartizmu**, pa je dovolj, da citiramo besede DGB, ki pravi, da malo delo promovira razbijanje trga dela na zaposlene prvega (zaposleni za nedoločen čas) drugega (zaposleni za določen čas) in tretjega reda (nove prekerne zaposlitve). V »tretjem redu« seveda ni prostora za socialni dialog na ravni podjetja, saj je ves namen ustvarjanja novih prekernosti prav cepitev solidarnosti med delavci in odtegnitev pravice do socialnega dialoga.

Glede na vse navedeno je tako več kot očitno, da vključitev brezposelnih oseb v koncept opravljanja malega dela povečuje prekerne oblike opravljanja dela, zmanjšuje se število rednih zaposlitev, večja se število zaposlenih revnih in povečuje pritisk na ceno dela v smeri njenega zniževanja.

Nižja cena malega dela v primerjavi z ceno redne zaposlitve, izostanek nekaterih pravic delavcev (ni potnih stroškov, regresa za letni dopust, odpravnine, bolniških nadomestil,...) ter njegova privlačnost za delodajalce pa bo imela za posledico tudi manjše prilive v pokojninsko, zdravstveno in socialno blagajno.